

DE AANSPRAKELIJKHEID IN DE SPORT

door Marc DEBONNAIRE

1. De menigvuldige sportmanifestaties gedurende de laatste dertig jaren en de stijging van het aantal ongelukken, die hiermee gepaard gaan, werpen de vraag op naar de aansprakelijkheid in de sport. Uit de talrijke vonnissen en arresten van onze rechtbanken en hoven op dit gebied zijn de principes naar voren getreden die vandaag de verantwoordelijkheid in de sport beheersen.

I. Grondslagen van de verantwoordelijkheid

2. De sportieve verantwoordelijkheid, die zowel strafrechtelijk als burgerrechtelijk te beschouwen is, kan een kontraktueel of een ekstra-kontraktueel karakter dragen.

Op het kontraktuele vlak kunnen er één of meerdere kontrakten aanwezig zijn. Een eerste kontrakt is afgesloten tussen de organisatoren en de verschillende deelnemers. Hierdoor neemt het organiserend comité vrijwillig op zich een aantal verantwoordelijkheden te regelen naar gelang van de aard en van de inhoud der overeenkomst.

Een tweede kontrakt bestaat tussen de deelnemer of de speler die zich op verschillende wijzen verbindt tegenover ieder kategorie van betrokkenen : de leden van zijn eigen ploeg, de spelers van de tegenpartij en de organisatoren.

Tenslotte hebben we een derde kontrakt tussen de toeschouwers en de organisatoren, waarbij deze laatsten een zekere veiligheid waarborgen.

3. Aangaande het zuiver ekstra-kontraktueel karakter der verantwoordelijkheid in de sport rijst een bijzondere vraag. Is het noodzakelijk dat er een fout wordt weerhouden in hoofde van de dader opdat een sportieve verant-

woordelijkheid zou bestaan ?

Hier zijn twee theorieën (1).

Volgens de eerste theorie, die van Procureur-Generaal LECLERQ, bestaat de fout in het enkel feit van de inbreuk op andermans recht, wanneer die inbreuk voortkomt van de rechtstreekse daad van de mens.

Aldus wordt in een arrest van het Hof van Cassatie gezegd dat de ekstrakontraktuele aansprakelijkheid bestaat van het ogenblik af dat het bewezen is dat men door een rechtstreekse of een onrechtstreekse daad andermans recht heeft geschonden (2).

Doch DEWEER merkt terecht op dat wanneer aan elkeen van ons de verplichting zou opgelegd worden elke schade te herstellen waarbij een eenvoudig verband van kausaliteit zou worden vastgesteld, dit het leven onhoudbaar zou maken.

Volgens een tweede theorie, die in meeste gevallen in onze rechtspraak wordt toegepast, zal er verantwoordelijkheid bestaan, wanneer aangetoond is dat het schadelijke feit het gevolg is van een foutief optreden, van het niet naleven der sportregelen, van onvoorzichtigheid, enz. Kortom, de fout-idee is de toetssteen voor de beoordeling der sportieve verantwoordelijkheid.

Laten we, na de grondslagen van de verantwoordelijkheid te hebben vastgesteld, even nader onderzoeken waarin de verantwoordelijkheid van de verantwoordelijken bestaat.

II. Wie zijn de verantwoordelijken ?

A. De Administratie

4. Onder het begrip administratie moet verstaan worden de openbare of gemeentelijke besturen die toelating verlenen tot het organiseren van bepaalde sportmanifestaties.

Hierbij weze opgemerkt dat de gemeentebesturen geenszins de perken van hun administratieve bevoegdheden te buiten gaan wanneer ze maatregelen treffen aangaande de organisatie van sportwedstrijden. In die omstandigheden handelen zij niet als een louter privaat persoon, als een partikulier, voor de behartiging der private belangen, maar wel in hoedanigheid van openbare macht ; de gemeentelijke overheid vervult aldus een rol die haar eigen is.

Volgens een zekere rechtsleer en rechtspraak staat het vast dat het verlenen van een administratieve toelating tot het organiseren van een sportbedrijvigheid op de openbare weg geenszins de verantwoordelijkheid der openbare besturen kan meebrengen (3).

(1) J. DEWEER, De verantwoordelijkheid in de sport, *R. W.*, 1949-50, kol. 468.

(2) *Cass.*, 23 juni 1932, *Pas.*, I, 200.

(3) J. DEWEER, *o.c.*, kol. 469.

In die zin een uitspraak van de rechtbank van Namen : “*Attendu qu’il importe peu, au point de vue de la responsabilité du joueur, que le jeu ait été régulièrement autorisé par l’administration compétente ; que l’autorisation n’a d’effet qu’au point de vue administratif et de police ; qu’elle ne peut odifier en rien les relations de droit privé, et spécialement préjudicier aux droits des tiers qui viendraient à être lésés*” (4).

Een uitzondering vormt nochtans het geval wanneer de toelating gegeven wordt in omstandigheden waarin zich ongelukken moeten voordoen, welke voorzorgen ook genomen zijn.

B. De Organisatoren

5. Voor een begripsomschrijving mogen we misschien de definitie aanhalen van SAVATIER : “*Celui qui prend implicitement sous sa responsabilité la constitution et la marche générale d’une ou plusieurs épreuves sportives*” (5).

Dit kan zijn een partikulier, een rechtspersoon, een of andere gemeenschap bv. een sportklub.

6. In hoofde van de organisatoren zal er een fout zijn als ze een wedstrijd organiseren zonder de toelating of niettegenstaande het verbod van de administratie (6).

Ook zijn de organisatoren aansprakelijk voor fouten begaan in de organisatie van de wedstrijd. Het is moeilijk hier duidelijke en algemeen geldende bepalingen voorop te stellen. De rechter zal bij de appreciatie van de fout vooral rekening moeten houden met de konkrete omstandigheden van ieder geval afzonderlijk.

7. Nochtans verschaffen rechtsleer en rechtspraak ons hierbij nuttige richtlijnen.

De organisatoren zullen verantwoordelijk zijn zo ze niet de nodige maatregelen genomen hebben die volgen uit de aard en de ligging van het terrein, voor de inrichting van de plaatsen der toeschouwers, voor de algemene organisatie (7).

Indien van overheidswege onvoldoende politie maatregelen werden genomen, zullen de organisatoren de omloop neutraliseren door wachters te plaatsen op de meest drukke en gevaarlijke punten van de omloop. Dit

(4) Rb. Namen, 12 mei 1925, *Pas.*, 1930, III, 158.

(5) R. SAVATIER, *Traité de la responsabilité civile en droit français*, t.II, 2° uitgave, Parijs, 1951, nr. 859.

(6) R. PIRSON en A. DE VILLE, *Traité de la responsabilité civile extra contractuelle*, t.II, p. 456.

(7) P. AZEMA, *La responsabilité en matière de sports*, p. 108.

verwaarlozen zou een konstitutief element van hun fout betekenen (8). Ook zal de organisatie aansprakelijk gesteld worden als de sportreglementen, die de regels van het spel bevatten, slecht werden opgesteld of niet in acht werden genomen (9).

In dit verband halen de meeste auteurs een zeer illustratief voorbeeld aan uit de Franse rechtspraak (10). Een jonge bokser werd gedood tijdens een bokswedstrijd. Deze wedstrijd werd ingericht door twee personen, die geen van beiden de hoedanigheid hadden van officiële inrichter, erkend door de Franse boksfederatie. De toelating werd niet gevraagd aan de overheid en de bokkers zelf werden niet onderworpen aan een voorafgaandelijk medisch onderzoek. Men had dus niet kunnen vaststellen dat de jonge bokser wegens ziekte een verminderd weerstandsvermogen bezat, zodat de slagen, die zonder gevolg zouden gebleven zijn voor een normaal mens, zijn dood tot gevolg hadden. De rechtbank verklaarde én de organisatoren én de Franse boksfederatie aansprakelijk.

In een arrest van het Hof van Beroep te Luik wordt gezegd dat de organisatoren van sportmanifestaties verplicht zijn alle noodzakelijke voorzorgen te nemen voor de bescherming van de deelnemers, van de toeschouwers en van de voorbijgangers (11).

8. Ook dient de vraag gesteld of de organisatoren zich kunnen onthouden van elke verantwoordelijkheid door op het ingangsticket of aanplakbiljet een klausule in te lassen tot opheffing van hun verantwoordelijkheid. Het antwoord op deze vraag is formeel ; noch de rechtsleer, noch de rechtspraak kent enige waarde toe aan dergelijke klausule.

Volgens PIRSON en DE VILLE is dergelijke klausule niet tegenstelbaar aan de toeschouwer want "*ne la connaissant qu'après avoir acquitté le prix d'entrée, et le plus souvent même, cette clause n'ayant pas retenu son attention*" (12).

Een meer uitgewerkte argumentatie vinden we in een arrest van het Hof van Beroep te Luik : (13) "*Attendu que rien ne permet d'affirmer que la victime ait pris connaissance du texte imprimé sur le ticket auquel on prête généralement très peu d'attention ; Que rien ne permet d'affirmer en tous cas qu'il en ait eu connaissance avant de payer sa place et donc avant de faire naître le contrat ; Que la connaissance ultérieure qu'il aurait eu de cette clause ne pouvait modifier un contrat conclu dans cette clause restrictive et*

(8) J. DEWEER, *o.c.*, kol. 472.

(9) R. PIRSON en A. DE VILLE, *o.c.*, p. 458.

(10) Rb. Seine, 20 juni 1931, *D.P.*, 1932, II, 14.

(11) Luik, 21 mei 1963, *Jur. Liège*, 1963, p. 275.

(12) R. PIRSON en DE VILLE, *o.c.*, p. 459-460.

(13) Luik, 29 november 1955, *J.T.*, p. 713.

exorbitante ; Que de toutes façons, on ne peut affirmer que cette clause aurait été acceptée par lui”.

9. De verantwoordelijkheid van de organisatoren is kontraktueel tegenover de betalende toeschouwers die zich binnen de omheining bevinden, tegenover de spelers en de genodigden. Zij is quasi-deliktueel wanneer de schade zich voordoet aan derden, d.w.z. aan toeschouwers buiten de omheining en aan voorbijgangers (14).

De kontraktuele aansprakelijkheid veronderstelt een schade en een fout waarbij tevens het bewijs van het kausaliteitsverband tussen de fout en de schade zal moeten geleverd worden.

Begaat een fout, hij die zich anders gedraagt dan hij zich gedragen moest. De vraag hoe hij zich gedragen moest hangt af van de omstandigheden. De wet kan enkel naar een abstrakt criterium verwijzen nl. de “*bonus pater familias*”. Om te bepalen wat een goede huisvader in de uitvoering van een kontrakt zou gedaan hebben, zal de rechter moeten uitmaken welke verbintenissen het kontrakt aan de partijen oplegde.

De quasi-deliktuele aansprakelijkheid volgt uit een quasi-delikt, het is een foutieve daad waardoor schade wordt veroorzaakt aan een derde, zonder kwaadwillig inzicht echter. Hier zal de rechter moeten uitmaken wat de toestand vergde.

C. Verantwoordelijkheid van de spelers onderling en van de toeschouwers.

10. Men heeft tussen beide, nl. de verantwoordelijkheid der spelers en de verantwoordelijkheid der toeschouwers een onderscheid willen maken. Dit onderscheid is niet gerechtvaardigd want beiden nemen zeker risico's op zich en aanvaarden ze. Er is geen reden om een onderscheid te maken tussen speler en toeschouwer vanaf het ogenblik dat de situatie van de toeschouwer een zeker risico bevat ; het feit zelf van een wedstrijd bij te wonen betekent reeds een aanvaarding van het risico dat men kan lopen (15).

11. Het al of niet verantwoordelijk zijn op dit punt is afhankelijk van drie voorwaarden. Wanneer aan één van deze voorwaarden niet voldaan is, zal dit de verantwoordelijkheid van de betrokkene meebrengen (16).

12. Eerste voorwaarde is het strikt naleven der onderscheidene spelregels. In deze spelregels dient een onderscheid gemaakt te worden (17). Enerzijds

(14) *B.A.*, 1947, p. 35.

(15) R. PIRSON en A. DE VILLE, *o.c.*, p. 460 ; R. DALCQ., *Traité de la responsabilité civile*, p. 245, nr. 531 ; – In deze zin : Brussel, 3 mei 1963, *J.T.*, 1964, p. 60.

(16) J. DEWEER, *l.c.*, kol. 474.

(17) H. en L. MAZEAUD, *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile*, t.I, nr. 522, 2.

hebben we de regels die enkel maar de regels van het "spel" bevatten en dus zonder belang zijn voor het probleem van de aansprakelijkheid.

Anderzijds zijn er regels die tot doel hebben aan de spelers een zekere voorzichtigheid op te leggen, m.a.w. regels in verband met de aansprakelijkheid.

Wie deze regels overtreedt begaat een fout.

Maar *quid*, indien een speler zich gedraagt naar de gebruiken en de reglementen ?

Volgens de algemene regel is de rechter niet gebonden door de spelregels in de beoordeling van de fout en kan hij dus een speler aansprakelijk stellen zelfs al heeft hij de spelregels onderhouden. Nochtans vormen deze regels voor de rechter een nuttige leidraad die hij in acht dient te nemen : "*Les règlements sportifs ne créent au profit des joueurs aucune immunité, mais ils constituent un guide précieux pour les juges chargés de déterminer la conduite du joueur prudent*". (18).

13. Tweede voorwaarde is de vrije en geldige toestemming bij de aanvaarding der risico's.

Eenieder die een bepaalde sport beoefent of volgt, onderwerpt zich aan zekere risico's. Hij aanvaardt die vrijwillig. Wanneer hieruit schadelijke gevolgen voor hem ontstaan, dan is hij zelf ervoor verantwoordelijk. Het aanvaarden van deze risico's ontnemt hem de mogelijkheid de dader hiervoor verantwoordelijk te stellen (19).

14. De laatste voorwaarde tenslotte is het voorzichtig en waakzaam optreden. Ook hier dient weer gezegd dat er geen duidelijke bepalingen kunnen gegeven worden. We beperken ons tot enige losse aanmerkingen.

De toeschouwer die een gevaarlijke sport bijwoont zal de voorzorgen moeten nemen die zijn situatie van toeschouwer meebrengt. De deelnemers moeten de fundamentele regels van voorzichtheid in acht nemen tegenover de andere concurrenten en toeschouwers. Zo zal een autorennner een intense training moeten doen op de omloop zelf (20). Het is een wielrenner verboden met gebogen hoofd te rijden (21). Een speler zal dus verantwoordelijk zijn als hem een fout ten laste gelegd kan worden als gevolg van een onvoorzichtheid of een gebrek aan voorzorg.

(18) H. en L. MAZEAUD, *o.c.*, nr. 523.

(19) P. AZEMA, *o.c.*, p. 40 en vlg.

(20) Rb. Verviers, 13 juni 1938, *Pas.*, III, 169.

(21) R.P.D.B., Tw. Responsabilité, nr. 473.

III. Besluit

15. Uit het voorafgaande blijkt enerzijds dat de aansprakelijkheid in de sport gebaseerd is op de fout-idee, die we ook als grondslag van de verantwoordelijkheid hadden aangenomen. Anderzijds, dat het — zoals we meermaals opgemerkt hebben — moeilijk is duidelijke bepalingen te geven. De rechter zal bij de appreciatie van de fout rekening houden met de konkrete omstandigheden, met het feit dat vele wedstrijden bij de spelers een atmosfeer van warme wedijver doen ontstaan. De feiten moeten naar die maatstaf beoordeeld worden (22).

SOMMAIRE

LA RESPONSABILITE DANS LES SPORTS

La responsabilité sportive peut avoir un caractère contractuel ou extracontractuel. Sur le plan contractuel plusieurs contrats peuvent être pris en considération. La question est de savoir s'il doit y avoir une faute pour que la responsabilité sportive existe. A cette question, la jurisprudence répond par l'affirmative.

Qui peuvent être responsables ?

D'abord l'administration ; ensuite les organisateurs, ceux-ci étant responsables chaque fois qu'ils organisent une épreuve sans autorisation ou malgré le refus de l'administration. Aussi sont ils responsables pour toutes les fautes commises dans l'organisation des épreuves. Enfin, il y a comme éventuels responsables les joueurs et les spectateurs. Sera tenu responsable celui qui ne remplit pas une des conditions suivantes : il faut suivre les règles du jeu ; il faut se comporter d'une manière prudente et vigilante et il faut tenir compte des risques propres à une compétition sportive.

Concluons qu'en la matière les définitions claires sont difficiles à donner mais que de toute façon la responsabilité dans les sports est basée sur l'idée de la faute : on n'applique donc pas la théorie des risques.

(22) J. DEWEER, *o.c.*, kol. 477.

SUMMARY

THE RESPONSIBILITY FOR SPORTS

The responsibility in connection with sports which has to be considered both on the penal and civil level, can be either of a contractual or an extra-contractual nature.

On the level of contracts one or more contracts may exist. A special question is whether a fault must exist with regard to the author before responsibility in connection with sports can be established.

Who is responsible ?

First of all : the administration. Secondly : the organizers. They are held responsible if they organize a contest without the permission or notwithstanding the prohibition of the administration. They are also held responsible for the faults they committed while organizing the contest. Thirdly : the players themselves and the spectators.

If one of the below-mentioned conditions is not fulfilled the person concerned will be held responsible.

1. observe the rules of the game.
2. free and valid consent to accept the risks.
3. prudent and vigilant behaviour.

Conclusion

1. The responsibility in connection with sports is based on the notion of fault.
2. It is difficult to give detailed and clear definitions.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE HAFTUNG IM SPORT

Die Haftung im Sport, die sowohl nach dem Strafrecht wie nach dem bürgerlichen Recht betrachtet werden kann, kann vertraglicher oder ausservertraglicher Art sein. Auf vertraglicher Ebene können mehrere Verträge vorhanden sein. Eine Sonderfrage ist ob stets ein Fehler des Täters festgestellt werden muss damit er haftbar ist.

Wer ist verantwortlich ?

Erstens : die Verwaltung ; an zweiter Stelle : die Veranstalter. Sie sind haftbar wenn sie einen Wettkampf ungeachtet des Verbotes oder ohne Genehmigung der Verwaltung veranstaltet haben. Ausserdem sind sie haftbar für Fehler in der Organisation des Wettkampfes. An dritter Stelle : die Spieler gegenseitig und das Publikum.

Der Beteiligte ist verantwortlich wenn eine dieser Bedingungen nicht eingehalten wird :

1. Befolgung der Spielregeln ;
2. Freie und gültige Einwilligung bei der Übernahme der Risiken ;
3. Vorsichtiges und wachsames Handeln.

Schlussfolgerung :

1. Die Haftung ist im Sport auf der Idee des Fehlers begründet.
2. Deutliche Bestimmungen können kaum gegeben werden.